

i Voorwoord >

1 Tekstblok >

2 Vragenblok >

Voorwoord

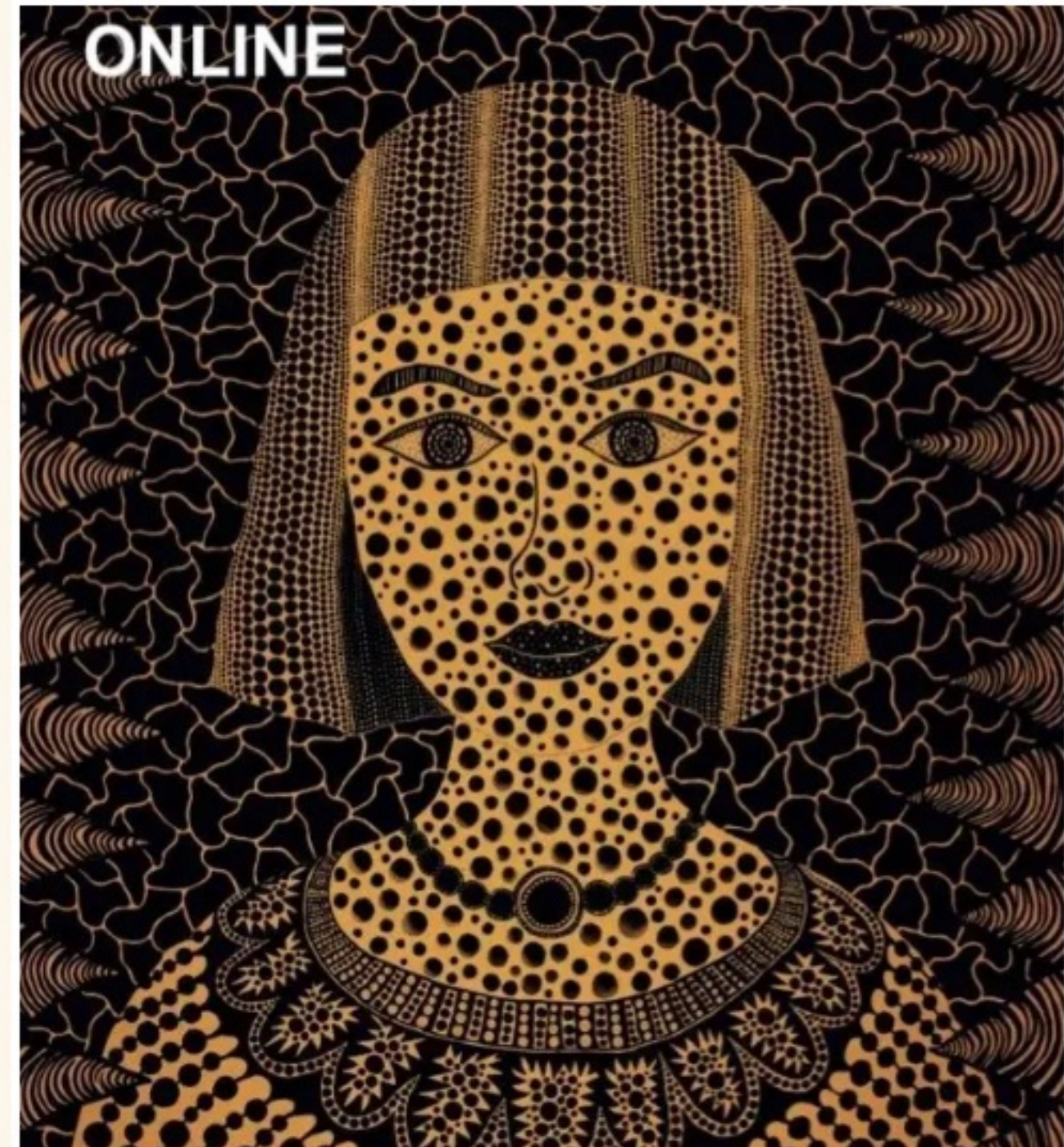
In dit zesde deel van de *ART-History*-reeks leer je over de kunst en cultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw. De focus ligt op de kunst uit Europa en Noord-Amerika, maar ook kunstwerken uit andere gebieden komen aan bod. De massamedia maken dat ontwikkelingen zich razendsnel verspreiden. Bovendien is de drempel naar kunst nog nooit zo laag geweest. Afbeeldingen, filmpjes en geluidsfragmenten illustreren wat er in de tekst beschreven wordt.

Deze uitgave is thematisch en per discipline geordend. Elk hoofdstuk heeft een eigen thema, daarbinnen worden de verschillende disciplines besproken. In deze uitgave worden de disciplines bouwkunst, beeldende kunst, film, design, muziek, drama en dans behandeld. Iedere discipline en elk hoofdstuk eindigen met een samenvattende In het kort-tekst, volgens de invalshoeken van de examensyllabus. Na de zes hoofdstukken vind je een [examenkatern](#), met de belangrijkste begrippen voor het cse. Ook vind je een aantal voorbeeldvragen en hun uitwerking.

Kernbegrippen en namen van belangrijke personen staan vetgedrukt, zodat ze meteen in het oog springen. Je vindt de begrippen terug in de [begrippenlijst](#). Ook kun je de belangrijkste kunstwerken uit deze periode terugvinden in het [overzicht van kunstwerken](#). Personen staan in het [namenregister](#).

De informatie uit het tekstblok kun je toepassen bij de vragen van het [vragenblok](#).

Via de menubalk aan de linkerkant van je scherm kun je door de uitgave navigeren.

i

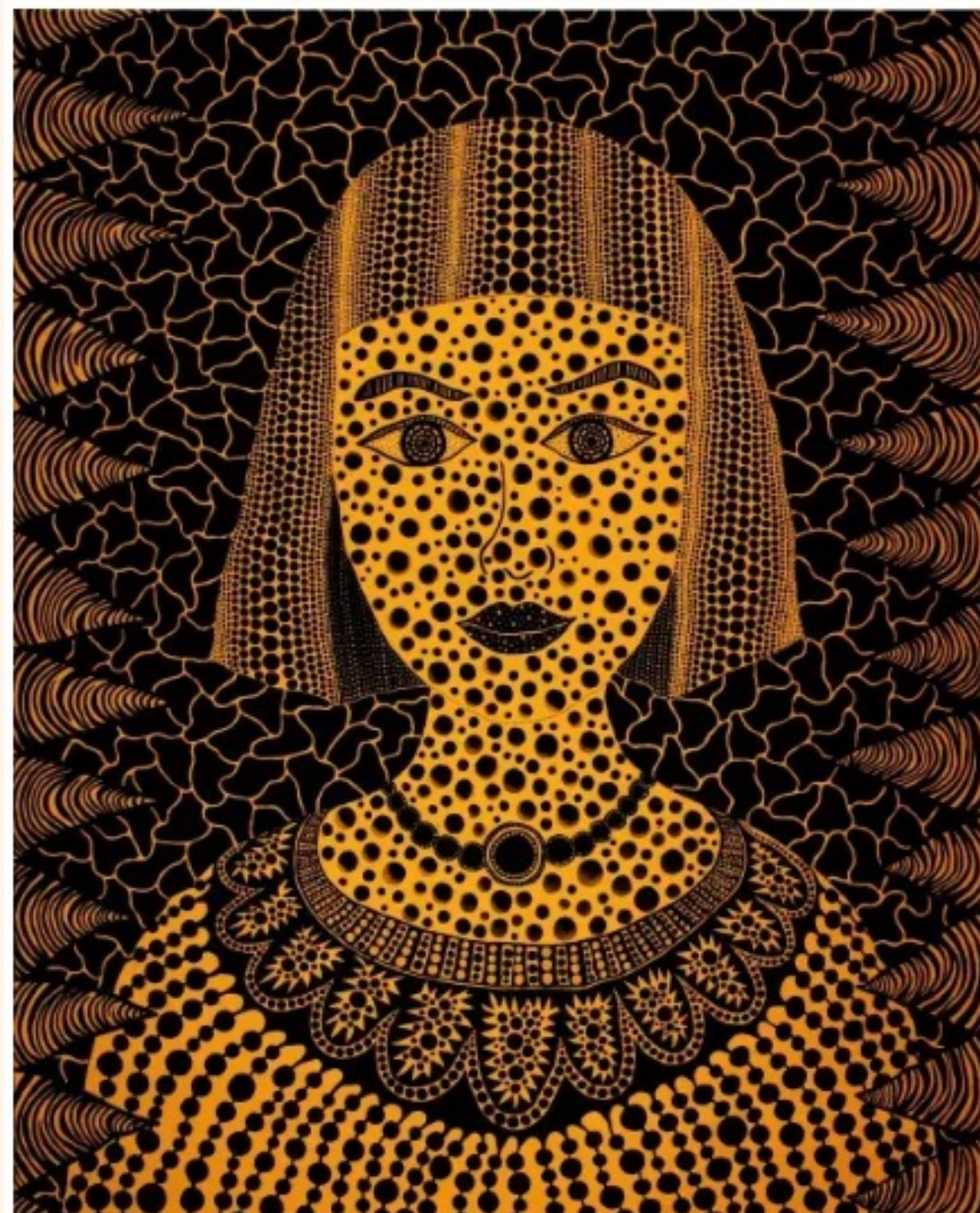
1

2

Tekstblok

In dit zesde deel van de *ART-History*-reeks leer je over de kunst en cultuur in de tweede helft van de twintigste eeuw. De focus ligt op de kunst uit Europa en Noord-Amerika, maar ook kunstwerken uit andere gebieden komen aan bod. De massamedia maken dat ontwikkelingen zich razendsnel verspreiden. Bovendien is de drempel naar kunst nog nooit zo laag geweest. Afbeeldingen, filmpjes en geluidsfragmenten illustreren wat er in de tekst beschreven wordt.

De informatie uit dit tekstblok kun je toepassen in het [vragenblok](#).

[i](#)[1](#)[2](#)

4 Multicultureel

Dit hoofdstuk gaat over de invloed van andere culturen op de westerse kunst en cultuur. Daarmee bedoelen we de cultuur van West-Europa en Noord-Amerika. Aan de westerse cultuur zijn we gewend in Nederland. Daardoor bekijken we andere culturen vaak vanuit ons eigen (westerse) perspectief. Bij het lezen van dit hoofdstuk is het belangrijk om te onthouden dat 'het Westen' niet overal de standaard is. Veel van de kunst- en cultuurvormen die in dit hoofdstuk aan bod komen, hebben hun eigen lange geschiedenis in hun land van herkomst. Dat een bepaalde kunstvorm uit West-Europa of Noord-Amerika komt, maakt deze niet beter of specialer dan een kunstvorm uit een ander deel van de wereld. Kunst uit andere landen die zich vermengt met westerse kunst, wordt daar ook geen 'betere' kunst van. Er ontstaat simpelweg een mengvorm.

Shirin Neshat, *I am its Secret* (1993).

[i](#)[1](#)[2](#)

Fusion

Ook door andere reisbewegingen komt culturele uitwisseling tot stand. Vakanties naar verre bestemmingen en reisprogramma's op tv stimuleren de belangstelling voor andere culturen. Dit kan in positieve zin zijn, maar ook op een soms wat (bedoeld of onbedoeld) neerbuigende manier. Sommige mensen lijken haast verbaasd dat er ook in landen met een niet-westerse cultuur bijzondere en veelbetekenende kunst gemaakt wordt. Allerlei eerder in Europa en Amerika minder bekende culturele uitingen worden opgenomen in de westerse cultuur. Die uitwisseling is overigens wederzijds. Het begrip dat deze samensmelting en combinatie van culturen verwoordt, is **fusion**. In eerste instantie wordt dit begrip alleen in de muziek gebruikt, maar tegenwoordig wordt het gebruikt voor alle uitingen waarbij sprake is van culturele vermenging.

Natasja Kensmil, *Still life with Moor II* (2022).

i

1

2

Appropriation of appreciation

Door de globalisatie zijn elementen uit andere culturen voor ons binnen handbereik. Dat heeft ook zijn keerzijde. Misschien heb je wel eens gehoord van **cultural appropriation**, of culturele toe-eigening. Je als Europees persoon voor Halloween verkleeden in een Cherokee-verentooi is bijvoorbeeld culturele toe-eigening. De traditionele kleding van oorspronkelijke Amerikanen is namelijk geen kostuum, maar heeft een belangrijke culturele en spirituele betekenis binnen hun cultuur. Een hoofdtooi moet je verdienen. Oorspronkelijk worden deze tooien gedragen door krijgers en tegenwoordig hebben ze vaak een ceremoniële functie. Het zien van zo'n verentooi als slechts een grappig kostuum getuigt dus van weinig respect voor zijn culturele waarde. Tel daarbij op dat oorspronkelijke Amerikanen in de VS en Canada nog vaak achtergesteld en gediscrimineerd worden, en je kunt wel begrijpen waarom cultural appropriation door mensen uit deze culturen lang niet altijd gewaardeerd wordt.

Niet alle vormen van cultural appropriation zijn zo zwart-wit als het voorbeeld hierboven. Veel mensen vinden dat er ook vaak sprake is van **cultural appreciation**. Bijvoorbeeld wanneer een traditionele Maoridans uit Nieuw-Zeeland een TikToktrend wordt. Jongeren van over de hele wereld leren de dans hierdoor kennen. Het belangrijkste onderscheid tussen appropriation en appreciation is dan ook de intentie. Het maakt veel uit of er respectvol om wordt gegaan met een bepaald cultuurverschijnsel en of mensen uit die cultuur bij een bepaalde trend betrokken en erkend worden.

Een voorbeeld van *cultural appreciation*: TikTok-danstrend op het lied 35 van Ka Hao (2021).

i

1

2

7 Examenkatern

In dit examenkatern vind je de belangrijkste begrippen uit de examensyllabus. Hier kun je nog eens rustig nalezen wat het verschil is tussen **voorstelling**, **vormgeving** en **inhoud**. Op het cse ga je veel vragen krijgen die daarmee te maken hebben, dus het is belangrijk dat je dit onderscheid goed kent. Dan kun je deze kennis vervolgens goed toepassen op je examen.

In dit katern vind je voor elke discipline een overzicht met de belangrijkste begrippen. Ook staan er een aantal voorbeeldvragen en hun uitwerking in. Zo kun je oefenen met het toepassen van de begrippen. Via [deze link](#) kom je in een andere digitale omgeving. Daar vind je alle begrippen uit de examensyllabus met een definitie en kunstwerken om het begrip verder uit te leggen.

Examenvragen beeldende kunst, architectuur en vormgeving

Voorstelling en inhoud

Bekijk de afbeelding.

Op de afbeelding zie je een olieverfschilderij dat impressionist Camille Pissarro in 1897 maakte. Hij schilderde het uitzicht vanuit zijn raam in het Grand Hôtel du Louvre in Parijs.

1. Bespreek aan de hand van drie aspecten van de **voorstelling** hoe Pissarro hier een dagelijks stadstafereel heeft geschilderd.

Toelichting

De vraag bestaat uit twee delen. Je moet als eerste drie aspecten van de voorstelling benoemen: datgene wat op het schilderij te zien. Kijk eerst naar het schilderij als geheel en bedenk wat je erin herkent. Vervolgens kun je voor die aspecten verklaren hoe ze bij een dagelijks tafereel passen. Dat is de inhoud van het schilderij.

Voorbeelden van goede antwoorden zijn:

- Er zijn meerdere winkels en cafés te zien met gekleurde luifels, typisch voor een stadsgezicht.
- Op straat is het druk met paardenkoetsen en voetgangers die op weg zijn naar hun dagelijkse bezigheden.
- Op de voorgrond lopen twee mensen met paraplu's die diep in gesprek lijken.
- In de ramen van het gebouw aan de overkant zijn sommige gordijnen dicht en sommige nog open, omdat een deel van de bewoners nog slaapt of juist niet thuis is.

Camille Pissarro, *Rue Saint-Honoré in de middag*. Effect van regen (1897).

i

1

2

Blok 2 Culturele toe-eigening

Dior, reclame *We are the Land* met Johnny Depp (2019).

Videogame *Never Alone* (2014).

Brontekst

De videogame *Never Alone* is gebaseerd op mythes van de Iñupiaq, een groep oorspronkelijke bewoners van Alaska. In de game speel je als het Iñupiaq-meisje Nuna en haar poolvos, die zich een weg moeten banen door de besneeuwde wildernis van Alaska. Een deel van het verhaal wordt verteld in de Iñupiaq-taal. *Never Alone* is ontwikkeld door het New Yorkse Upper One Games. Het bedrijf werkte er onder andere voor samen met de Cook Inlet Tribal Council, een non-profitorganisatie die de belangen van oorspronkelijke Amerikanen in Alaska behartigt.

Bekijk de video.

In 2019 lanceert modemerken Dior een reclamefilmje voor hun parfum Sauvage met acteur Johnny Depp in de hoofdrol. Het filmje krijgt de titel 'We are the land' en wordt op social media door Dior aangeduid als 'een authentieke reis tot diep in de Native American-ziel'. Er komt veel kritiek op de reclame. Velen zien dit als een voorbeeld van culturele toe-eigening.

1. Leg uit waarom de reclame van Dior als culturele toe-eigening gezien kan worden.

Naast cultural appropriation (toe-eigening) hebben we het ook wel eens over cultural appreciation (waardering).

2. Wat is het verschil tussen deze twee begrippen?

Bekijk de afbeelding en lees de brontekst.

De grens tussen fusion, toe-eigening en waardering is niet altijd zwart-wit.

3. Is er in de videogame *Never Alone* sprake van fusion, culturele toe-eigening en/of waardering? Verklaar je antwoord.

4. Denk je dat de toenemende focus op culturele toe-eigening een positieve of negatieve ontwikkeling is? Leg je antwoord uit.

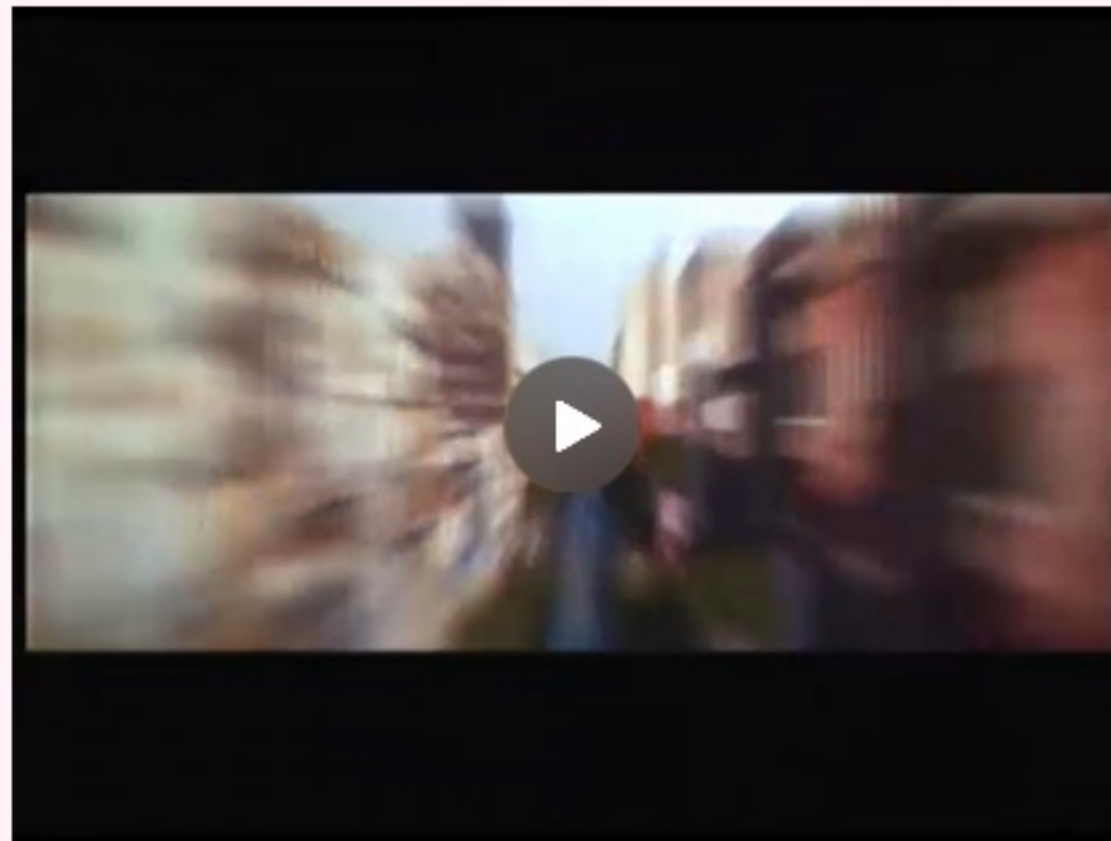

i

1

2

Blok 2 Vermenging heden en verleden

Baz Luhrmann, *Romeo and Juliet*, fragment (1996).

Bekijk de video.

Baz Luhrmann heeft geen boodschap aan een correcte weergave van het verleden. Hij plaatst het drama *Romeo and Juliet* in het heden in de Amerikaanse stad Verona Beach. Er ontstaat een postmoderne mix van heden en verleden.

1. Hoe wordt deze bereikt? Noem twee voorbeelden.

Het thema van Romeo en Julia blijkt voor Luhrmann in zowel inhoudelijk als commercieel opzicht een goede keuze.

2. Waarom is het thema van Romeo en Julia een goede keuze wat de inhoud betreft?

3. Waarom is het thema van Romeo en Julia ook commercieel een goede keuze?

Niet alleen qua setting brengt Luhrmann het verhaal uit het verleden naar het heden. Ook qua filmische vormgeving wordt het verhaal op een eigentijdse manier gebracht.

4. Noem drie manieren waarop hij dat doet.

De opening van de film doet enerzijds komisch aan, maar heeft anderzijds ook een dreigend karakter.

5. Geef voor beide aspecten een voorbeeld uit het fragment.

6. Denk je dat Shakespeare deze interpretatie van zijn stuk zou kunnen waarderen? Leg je antwoord uit.